

BIJEENKOMST OP DONDERDAG 25 FEBRUARI 1960 TE STEENWIJKERWOLD

Voordracht gehouden voor de Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap

door

de Majoor van de Generale Staf D. MANTZ

over

DE BETEKENIS VAN DE SOVJET-STRIJDKRACHTEN IN DE COMMUNISTISCHE LEER

Voorzitter: Z.E. Luitenant-Generaal o.n.a. J. H. COUZY

De Voorzitter:

Mijne heren, ik open de vergadering en ik heet u allen van harte welkom hier in de legerplaats. Wij stellen het erg op prijs dat wij hier hebben kunnen komen, niet alleen omdat wij in een volkomen militaire omgeving verkeren, maar ook vanwege een zo wel gevulde zaal die wij voor ons mogen zien.

Misschien is het wel goed om nog eens even de doelstelling van onze Vereniging in het licht te stellen, omdat er misschien velen onder u zullen zijn die weinig van de Vereniging hebben vernomen en hiervan niet op de hoogte zijn. De Vereniging heeft ten doel het verspreiden van heldere begrippen inzake de krijgswetenschap. Dat wil dus zeggen dat door bestudering van verschillende zaken, het uitdragen door voordrachten en eventueel uitsluitend door gedrukte stukken geprobeerd wordt om zoveel mogelijk wetenschappelijk de krijgswetenschap te beoefenen. U krijgt als lid de voordrachten die vanwege de vereniging worden gehouden, ook op schrift, maar bovendien bestaat er een Wetenschappelijk Jaarbericht dat elk jaar uitkomt en waarin de belangrijkste zaken op elk wapengebied van militaire kant worden belicht; u vindt daarin dus waardevol studiemateriaal. Bovendien hebben wij het voornemen om onze lezingencyclus uit te breiden door te proberen deze ook meer gewestelijk te doen houden. Ik hoop ook dat van hen die hier nu aanwezig zijn om deze voordracht te beluisteren zich velen in de pauze zullen opgeven als nieuw lid bij mijn linkerbuurman, de Secretaris van de Vereniging, de Kolonel Boots. Aangezien er verder geen zaken meer zijn te behandelen van administratieve of verenigings aard wil ik het woord geven aan de Majoor Mantz, die zal spreken over de betekenis van de Sovjet-strijdkrachten in de communistische leer.

De Majoor Mantz:

Mijnheer de Voorzitter, het onderwerp, dat ik vanavond mag inleiden, lijkt op het eerste gezicht een nogal abstract, theoretisch onderwerp, waarvan het praktische nut voor de officier moeilijk aantoonbaar is. Speciaal in deze tijd, waarin het belang van de techniek voor de strijdkrachten zo duidelijk spreekt

en ook de meer direct tot de militair sprekende gebieden als personeelszorg, inlichtingenactiviteit, operatiën en logistiek in vaktechnische zin ingewikkeld en gecompliceerd zijn geworden, dreigt het gevaar dat we de samenhang tussen het militaire aspect en de overige aspecten van de samenleving uit het oog verliezen.

Toch is het belangrijk dat we deze samenhang voor ogen houden, niet alleen om te voorkomen dat de krijgswetenschap — tot eigen nadeel — op een te smalle basis zou worden beoefend, maar vooral ook opdat bij het bepalen van het Overheidsbeleid aan het militaire aspect de nodige aandacht zal worden besteed.

Het verheugt mij dat ik mijn voordracht hier in de Legerplaats Steenwijkerwold — te midden van officieren van enkele parate onderdelen — mag uitspreken. Meestentijds is het zó dat onderwerpen van meer algemene strekking in Den Haag worden behandeld, terwijl de meer gedetailleerde onderwerpen in één van de kleinere garnizoenen worden voorgedragen. Ik geloof echter dat dit onderwerp juist ook de troepenofficier zal interesseren, omdat de „fighting spirit” van een leger voor een zeer belangrijk deel mede wordt bepaald door de bewuste kennis van de zaak waarvoor wij allen — van hoog tot laag — staan.

Mijnheer de Voorzitter, gelet op de titel van mijn onderwerp, zou ik vanavond speciaal moeten spreken over de betekenis van de Sovjet-strijdkrachten in de communistische leer; dit wil echter niet zeggen dat ik mij uitsluitend tot de Sovjet-strijdkrachten en hun betekenis zal bepalen. Reeds uit de stellingen heeft u kunnen bevroeden dat ik het onderwerp in een veel ruimere „scope” zal behandelen. Zowel het militaire aspect in de communistische leer als de militaire vormgeving in andere communistische landen dan Rusland, zullen door mij ter sprake worden gebracht. Ik heb dat met opzet gedaan, omdat ik bij de bestudering van het onderwerp tot de conclusie ben gekomen dat de betekenis, welke door een bepaalde ideologie aan de strijdkrachten wordt toegekend, mede wordt bepaald door de plaats, welke het militaire element als zodanig in deze ideologie inneemt.

Voorts is het moeilijk om de betekenis van de Sovjet-strijdkrachten aan te geven zonder af en toe eens een vergelijking te maken met de betekenis en de positie, welke de strijdkrachten in andere communistische landen innemen. In het verdere verloop van mijn betoog hoop ik hier nader op terug te komen.

Historische fundering van het communisme

Wanneer ik thans — na deze inleidende woorden — mag overgaan tot de eigenlijke behandeling van mijn onderwerp, dan zou ik voorop willen stellen dat de communistische leer of ideologie wezenlijk verschilt met die van de Westelijke democratie of, laat ik het anders uitdrukken, dat de communistische ideologie een essentieel andere is dan de verschillende ideologieën en levensbeschouwingen waardoor de Westelijke democratie wordt gedragen. Ik stel dit met nadruk op de voorgrond, omdat mij uit gesprekken zo dikwijls blijkt dat men dit niet alleen moeilijk kan aanvaarden, maar dat men zich bovendien moeilijk in deze communistische denkbeelden kan verplaatsen. Ik acht dit echter een belangrijk uitgangspunt, een uitgangspunt dat gedurende mijn gehele voordracht op de achtergrond zal staan.

Zoals U weet, is het communisme in zekere zin een loot van het historische materialisme zoals dit door Karl Marx is geformuleerd. Karl Marx is de man die in zijn boek „Das Kapital” langs wetenschappelijke weg heeft trachten te bewijzen dat het kapitalistische stelsel zich zelf zal ontbinden.

Hij is de man van de leer van de klassenstrijd. Klassenstrijd door hem in eerste instantie niet gezien als ideologie, maar als wetenschappelijk geanalyseerd feit. De proletarische klasse ziet hij als een historisch verschijnsel, als een historisch produkt van het economische productieproces.

Het proletariaat is er omdat er een bezittende klasse is en het wereldproletariaat is er omdat er wereldkapitalisme is. Hij ziet het gehele maatschappelijke gebeuren als een deterministisch verlopend proces, gebaseerd en voortgestuwd door de voortgang van het productieproces, dat uiteindelijk zal uitlopen op de klasselose maatschappij.

Van Marx is ook de belangrijke uitdrukking dat „niet het bewustzijn het zijn, maar het zijn het bewustzijn bepaalt”. Marx wilde hiermede aangeven dat — zoals hij het noemde — de „Unterbau” de „Überbau” bepaalt, of praktisch uitgedrukt: dat het geestesleven, het rechtsleven, het culturele leven en het staatsleven worden bepaald door de toestand waarin het arbeids- en productieproces verkeren. „Erst kommt das Fressen und dann die Moral” (Berthold Brecht).

Friedrich Engels — en met hem Lenin — heeft aan deze beschouwing van Marx een fundamentele wending gegeven door te stellen dat de „onderbouw” niet absoluut bepalend is voor de „bovenbouw”, doch dat er een wisselwerking tussen beide kan bestaan. Het belang hiervan is dat aan de bovenbouw een eigen taak kan worden toegekend. Terwijl door Marx de klassenstrijd werd gezien als een deterministisch verlopend proces, waarbij de overgang van overheerste naar heersende klasse een noodzakelijke consequentie was van het arbeidsproces, zien we bij Engels een duidelijk streven om de georganiseerde internationale communistische beweging een *politiek* karakter te geven met de bedoeling hiervan een politieke strijdorganisatie te maken. De klassenstrijd wordt niet meer gezien als een strijd in het arbeidsproces, maar de proletarische strijd moet worden omgezet in een strijd om het verwerven van de politieke macht. Voor de communistische partij moet niet de fabriek maar de straat, niet het productie-apparaat maar het regeringsgebouw het primaire doel zijn van de veroveringstactiek.

Er is nog een belangrijk verschil tussen Marx en Engels. Engels brengt een onderverdeling aan in de bovenbouw. Engels — en Lenin volgt hem hierin na — maakt in de bovenbouw een duidelijk onderscheid tussen ideologie enerzijds en wetenschap en techniek anderzijds. De godsdienst en de rechtsregels, de moraal en de kunst zouden meer dan de vakwetenschap en de techniek afhankelijk zijn van de economische onderbouw en van de klasse welke in een bepaalde periode in de historie het arbeids- en bedrijfsleven in handen heeft. De vakwetenschap en de techniek zouden meer algemene geldigheid bezitten en ze zouden in zekere zin los staan van de roulering van de klassen. Hierdoor werd het mogelijk dat in de communistische staat aan de man van de wetenschap en aan de technicus een belangrijke plaats kon worden toegekend, ook al zijn ze zelf geen communist. Dezelfde problematiek zou zich voordoen bij de gedachtenvorming over de mate, waarin de militaire vakwetenschap wordt be-

invloed door de communistische leer. Ik zal bij de uitwerking van mijn tweede stelling hierop nader terugkomen.

De ideologische strijd wordt echter gezien als een strijd van de filosofie van het proletariaat tegen de ideologieën welke het kapitalisme schragen, als een ideologische strijd van klassen, welke strijd in het internationale communisme — gedragen als het werd door het „Communistische Manifest” van 1848 — een wereldomvattend karakter kreeg. Het Communistische Manifest voerde immers een belangrijke leuze: „Proletariërs aller landen, verenigt U”, een strijdkreet welke vandaag aan de dag nog steeds voorkomt in het wapen van de Sovjet-Unie.

Door Marx en Engels werd de weg gebaad voor het optreden van Lenin die in de revolutionair-communistische machtsvorming de politieke daad bij uitstek zag. Voor het verwerven van de politieke macht — zo leerde Lenin — is een krachtige communistische machtsorganisatie nodig. De communistische partij is geroepen om de in de leer van Marx aangekondigde heilstaat te verwezenlijken. Daarom zal deze partij als militante strijdorganisatie eerst de politieke macht moeten veroveren om daarna — eenmaal aan de macht gekomen zijnde — als „avant-garde” de communistische heilstaat te stichten. Hiertoe is de communistische partij geroepen en daarom is ze ook gerechtigd om de „dictatuur van het proletariaat” uit te oefenen.

„Het bewuste proletariaat is voor hem (Lenin) het zelfbewuste, dadenfanatieke, beroepsrevolutionaire elite-corps, een bolsjewistische militair-georganiseerde „avant-garde”, die niets anders dan de politieke revolutie en machtsvorming wil . . . Ze moet een partij zijn van beroepsrevolutionairen, die zich dag en nacht aan deze partijroeping wijden met wegcijfering van eigen persoonlijk belang.” (1)

Ik zei militair-georganiseerd en ik sprak van militante geest, omdat de communistische partij qua organisatie, qua gebruik van methodiek en terminologie bijzonder veel heeft ontleend aan en overgenomen van de militaire samenleving. Stalin drukte zich aldus uit: „de partij was de enige geconcentreerde macht, welke haar zaken regelde, volkomen overeenkomende met zuiver militaire vormen en gebruiken.”

Na deze algemene inleiding over het communisme, waarin ik enkele hoofdlijnen besprak van de historische ontwikkeling van het communisme, zou ik thans nader willen ingaan op de communistische leer met betrekking tot het militaire aspect. Het zal U, naar ik aanneem, thans voldoende duidelijk zijn hoe diep het communisme in de historie ligt verankerd. We hebben hier niet te maken met een of andere oppervlakkige geestesbeweging, met een of andere geestelijke eendagsvlinder, maar het gaat hier om een pseudo-religie, welke in ideologische en praktische zin op alle terreinen van het leven zijn beslag legt.

De communistische leer met betrekking tot het militaire aspect

Zoals ik reeds even aangaf, heeft de communistische partij qua organisatie en methodiek van handelen bijzonder veel ontleend aan de militaire samenleving. William R. Kintner geeft in zijn boek „The Front is Everywhere” een duidelijke historische analyse van de grote betekenis welke bepaalde revolutionairen als Babeuf, Blanqui en Bakoenin hebben gehad voor de commu-

nistische partijformatie en hij laat daarbij duidelijk zien dat in het communistisch denken van begin af aan het begrip „gewapende opstand” een centrale plaats heeft ingenomen.

Vooralsin Blanqui en Bakoenin hebben grote invloed gehad op de communistische revolutionaire strijdmethoden. Bij Blanqui zien we reeds elementen en revolutionaire methoden welke we later bij het communisme zullen terugvinden, zoals: geheime organisatie, militaire discipline, geheime wapen- en munitiedepots en propaganda-activiteiten, terwijl ook Bakoenin het belang van bepaalde punten voor het ontketenen van revolutionaire acties heeft onderstreept, zoals: het idee van de cellenbouw, absolute militaire discipline in de groep, de noodzaak tot aanwijzing van conspiratieve agenten, de betekenis van centrale commandoering en het belang van terreur.

Het behoeft ons dan ook niet te verwonderen dat in de communistische leer van huis uit aan het militaire aspect van de samenleving grote aandacht werd besteed. Lenin, die we in zekere zin wel mogen zien als een figuur die de communistische gedachtenwereld een eerste afronding heeft gegeven, schreef eens: „Geen sociaal-democraat die op de hoogte is met de geschiedenis en die Engels heeft bestudeerd . . . zal ooit gewaagd hebben aan de grote betekenis welke aan de militaire methodiek en organisatievormen moet worden toegekend als instrument in de handen van de proletarische volksmassa's bij het oplossen van historische conflicten.”

Een tweetal duidelijke bewijzen van de grote betekenis, welke de communist aan het militaire aspect toekent, is:

- 1e. de wijze waarop hij de begrippen politieke en militaire strategie formuleert, en
- 2e. de wijze waarop hij het begrip „oorlog” ziet.

Politieke en militaire strategie

Ik wil me voor wat betreft de formulering van het begrip: militaire strategie, aansluiten bij hetgeen Stalin hierover zelf schrijft in zijn boek (in Duitse vertaling): „Über die Strategie und Taktik der russischen Kommunisten”. Het is een formulering welke door de Russische militaire autoriteiten veelal zelf wordt gebruikt wanneer zij zich over het begrip: militaire strategie uitlaten. (2)

„De belangrijkste opgave — zo zegt Stalin — voor de strategie is het vaststellen van de richting die de arbeidersklasse aan moet houden en in overeenstemming waarmee het proletariaat zijn hoofdaanval tegen de vijand moet inzetten, ten einde de in het plan vastgestelde doelen te bereiken. Het strategisch plan geeft de wijze aan, waarop de beslissende slag zal worden uitgevoerd in de richting welke het snelst tot het grootst mogelijke succes zal leiden.”

Met deze formulering heeft Stalin kennelijk in eerste instantie het begrip: militaire strategie, op het oog, doch wanneer men even verder leest dat „de grondregels voor de politieke strategie gemakkelijk en zonder veel moeite kunnen worden gevonden door een analoge toepassing van de regels voor de militaire strategie”, dan is het duidelijk dat hier in hoge mate overeenstemming bestaat tussen politiek en militair denken.

Elders drukt Stalin zich ten aanzien van het begrip: strategie, als volgt uit: „Strategie is het vaststellen van de richting waarlangs de hoofdaanval van het

proletariaat in een bepaalde fase van de revolutie moet verlopen; de uitwerking van het plan met betrekking tot de groepering van de revolutionaire krachten, alsmede het streven om het plan gedurende de gehele periode van een bepaalde revolutiefase uit te voeren." (3)

Veel meer dan bij de voorgaande definitie zien we hier een vermenging van politieke en militaire begrippen en ik geloof dat we gevoegelijk mogen aannemen dat Stalin hier meer dan bij de vorige definitie het begrip: politieke strategie, voor ogen heeft gehad.

Hoe verhouden zich nu in de communistische leer de politieke en de militaire strategie? Evenals in het Westelijk militaire denken is in de communistische ideologie de militaire leiding ondergeschikt gedacht aan de politieke leiding; de strijdkrachten mogen onder geen beding een zelfstandige macht vormen.

De geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog geeft ons een dramatisch voorbeeld van de wijze, waarop de politieke leiding in de Sovjet-Unie de militaire leiders onder haar gezag had. Ik heb voor ogen de opdracht, welke van Moskou uit aan Maarschalk Rokossovsky werd gegeven om de opmars van zijn divisies, welke de buitenwijken van Warschau reeds hadden bereikt, stop te zetten en het front zelfs enigszins terug te nemen op het moment dat het Poolse ondergrondse leger op 1 augustus 1944 in Warschau in gewapend verzet kwam tegen de Duitse troepen eenheden. Zoals U wellicht zult weten, heeft deze strijd zestig dagen geduurd en gaven de restanten van de Poolse ondergrondse strijdkrachten zich op 2 oktober 1944 aan de Duitsers over.

„Van de 40.000 mannen en vrouwen van het Poolse leger sneuvelden er ongeveer 15.000. Op een bevolking van één miljoen mensen waren er bijna 200.000 getroffen. Toen de Russen drie maanden later Warschau binnetrokken, troffen ze weinig anders aan dan verwoeste straten en onbegraven doden"; en dit alles om in Polen het communistisch bewind gemakkelijk te kunnen vestigen en snel te kunnen consolideren. (4)

In dit verband is het eveneens van belang de kanttekeningen te memo- reren, welke Lenin maakte bij het boek van Clausewitz: „Vom Kriege". (5) Lenin plaatste bij de tekst, waar Clausewitz zijn zo bekend geworden uitspraak deed, dat „de oorlog de voortzetting is van de politiek met andere mid- delen" de kanttekening dat „de oorlog een deel is van het geheel; het totaal is de politiek".

In dezelfde zin liet de Russische militaire schrijver Tscherkessow zich uit, toen hij schreef: „De militaire strategie is een deel van de politieke strategie. De doeleinden van de politieke strategie zijn dezelfde als die van de militaire strategie." (6)

We komen hiermede vanzelf aan het tweede punt, waaruit blijkt dat de communistische ideologie aan het militaire aspect een centrale betekenis toekent, nl. de wijze waarop de communist het begrip: oorlog, ziet.

Het communistische oorlogsbegrip

De communist beschouwt de gewapende opstand en de oorlog als politieke aangelegenheden van de hoogste orde, welke beide een beslissende rol spelen in de strijd om het verwerven van de politieke macht.

„Oorlog", zo zei Lenin, „zal meestal gepaard gaan met revoluties." Voor

de communist is de communistische wereld in een voortdurende strijd gewikkeld met de kapitalistische wereld, welke strijd eerst zal zijn geëindigd als het kapitalisme volledig van de aardbodem zal zijn verdwenen en de macht van het communisme over de gehele aarde zal zijn gevestigd.

Deze strijd is echter geen eenvoudige. Stalin beschrijft haar als een oorlog welke is gericht tegen de bourgeoisie en welke „honderdmaal moeilijker, tijdrovender en gecompliceerder” zal zijn dan de meest bloedorstige oorlog tussen twee staten.” Ze is een strijd welke onder alle omstandigheden voortgaat; ze is in diepste wezen de oorlog zelf. Het communisme voelt zich in een permanente staat van revolutie totdat de eindoverwinning is bereikt. Ik zal in het verdere verloop nog uitvoeriger op dit communistische oorlogsbegrip terugkomen.

Mijnheer de Voorzitter, ofschoon we enkele algemene communistische grondgedachten ten aanzien van het militaire aspect kunnen onderkennen, wil dat nog niet zeggen dat de communistische leiders bij de verwezenlijking van het communisme in hun land geen rekening zouden houden met omstandigheden van plaats en tijd.

Stalin heeft in zijn boek over het Leninisme gezegd dat theorie en praktijk in het communisme onafscheidelijk aan elkaar zijn verbonden, in die zin dat de „theorie inhoudsloos wordt wanneer ze niet met de revolutionaire strijd wordt verbonden, evenzo als de praktijk blind wordt wanneer ze zich niet door de theorie laat belichten.”

Het communisme heeft van huis uit een bijzonder pragmatische instelling en deze demonstreert zich dan ook in de praktijk in de wijze waarop de communist theorie en praktijk aan elkaar trachten aan te passen.

Als een typisch voorbeeld van dit beginsel zou ik willen wijzen op het ongelijke klimaat dat er in Rusland en China bestaat ten aanzien van de landstrijdkrachten. Eén en ander blijkt ons duidelijk indien we kennis nemen van de wijzen waarop in Rusland en in China over de verhouding leger—communistische partij wordt gedacht en geschreven.

Bestudering van het eerste deel van Raymond L. Garthoff's boek: „How Russia Makes War” heeft mij doen concluderen dat de cultuur-sociologische positie van het leger in de Sovjet-Unie eigenlijk weinig verschilt van die van onze legers in de Westelijke landen. Ofschoon er kort na de Oktoberrevolutie van 1917 sterke tendenties waren om het Sovjet-leger een geheel ander aanzien te geven, moeten we op grond van de waargenomen feiten vaststellen dat in de loop der tijden dit leger wederom veel overeenkomst is gaan vertonen met het oude Tsaristische leger. Geheel anders ligt dit naar mijn mening in de Chinese Volksrepubliek.

Als we kennis nemen van de redevoering, welke de Minister van Defensie, *Lin Piao*, heeft gehouden ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Chinese Volksrepubliek, onder de titel „The People's Liberation Army and Mao Tse-Tung's Military Thinking” (7), dan worden we getroffen door de bijzonder nauwe band welke er in deze redevoering wordt gelegd tussen het Chinese Volksbevrijdingsleger en de Chinese Communistische Partij.

Men krijgt uit bestudering van de bronnen bepaaldelijk de indruk dat het Chinese Volksbevrijdingsleger veel meer dan het Russische leger verbonden is met en ideologisch geënt is op de communistische partij, terwijl het Sovjet-leger in eerste instantie meer een machtsorganisatie is van de staat, in de zin

zoals wij dat ook in het Westen kennen. Veel meer dan in Rusland is het communisme in de Chinese Volksrepubliek een massaverschijnsel, hetgeen ten gevolge heeft dat de verhouding volk—strijdkrachten in China een veel meer — zoals de communist het zelf zou uitdrukken — „volks” karakter heeft aangenomen.

In dit verband is ook van belang een uitspraak van Mao Tse-Tung, waarin hij positie koos in de strijd welke er in de Chinese Volksrepubliek heeft bestaan ten aanzien van de mate waarin bij de opbouw van het Chinese leger het voorbeeld van het Sovjet-leger moet worden gevolgd:

„Zij (diegenen die Rusland wensden te imiteren) zien niet in dat de grondbeginselen van de oorlog en de militaire directieven van de Sovjet-Unie de uitdrukking zijn van specifieke eigenaardigheden welke de burgeroorlog en het Rode Leger in Rusland karakteriseren . . . Hun argument is: onze oorlog is gelijk aan die van de Sovjet-Unie — een revolutionaire oorlog; aangezien de Sovjet-Unie de overwinning heeft behaald is het niet mogelijk dat er nog een andere mogelijkheid zou zijn. Ze zien echter niet in”, zo gaat Mao Tse-Tung verder, „dat ofschoon de ervaringen welke de Sovjet-Unie in de oorlog heeft opgedaan bijzonder waardevol zijn, wij eveneens van belang achten de ervaringen welke China zelf heeft opgedaan in haar eigen revolutionaire oorlog. Er is een groot aantal omstandigheden die specifiek zijn voor de Chinese revolutie en het Chinese Rode Leger.” (8)

Als belangrijkste redenen, welke tot dit verschil tussen het Sovjet-leger en het Chinese Rode Leger hebben geleid, zou ik willen noemen:

- 1e. de grote invloed welke ten slotte de Westelijke denkers — en met name Clausewitz — altijd nog hebben gehad op het denken van de communistische politieke en militaire leiding;
- 2e. het verschil in karakter tussen de Russische en de Chinese revolutie. Terwijl de revolutie in Rusland een stedelijk karakter heeft gedragen en snel in zijn werk is gegaan, heeft de communistische revolutie in China een veel meer agrarisch plattelandskarakter vertoond, terwijl ze bovendien veel langer heeft geduurd;
- 3e. het verschil in tactiek zoals deze bij de Russische en de Chinese revolutie is toegepast. Terwijl bij de revolutie in China de tactiek van de guerilla-oorlog een zeer belangrijke rol heeft gespeeld, heeft de Russische revolutie zich kunnen voltrekken op basis van het meer normale conventionele gevecht.

Mijnheer de Voorzitter, na deze min of meer uitvoerige behandeling van mijn eerste stelling is het betrekkelijk eenvoudig om de overige stellingen te bewijzen.

Aangezien het dictatoriale karakter van de communistische ideologie geen ruimte laat voor vrije meningsuiting en uitkristallisatie van maatschappelijke krachten van onder af, krijgt de samenleving een meer gedwongen karakter. Daarom heb ik gemeend er goed aan te doen bij de behandeling van mijn eerste stelling ruime aandacht te besteden aan de communistische ideologie ten aanzien van het militaire aspect in het algemeen.

Communistische militaire doctrine

De vraag, in hoeverre er een echte communistische militaire doctrine bestaat, is een interessant vraagstuk. (9)

Bestudering van de literatuur leidt er mijns inziens echter toe het bestaan van een algemeen geldende gedetailleerde communistische militaire doctrine te ontkennen. Wanneer wij in de Russische geschiedenis nagaan wat militaire denkers over dit onderwerp hebben gezegd, dan zien we dat er in Rusland tussen de jaren 1921 en 1924 uitvoerige debatten zijn geweest over de aard van de krijgswetenschap, alsmede over de grondbeginselen welke in de communistische staat voor deze wetenschap zouden moeten gelden. Het ging hierbij o.a. over de volgende vragen:

- in hoeverre moet er in de militaire eenheden een éénhoofdige dan wel een dubbele (politieke en militaire) commandovoering bestaan;
- wat zal de aard zijn van de militaire discipline;
- in hoeverre moet het leger een beroepsleger dan wel een partisanenleger zijn;
- moet aan het offensief, op grond van de communistische ideologie, een overwegende plaats worden toegekend?

Frunze en Trotsky, twee zeer belangrijke figuren tijdens de wordingsgeschiedenis van de Sovjet-Unie, hadden hierover tegengestelde gedachten. Terwijl Frunze de gedachte van een uniforme proletarische krijgswetenschap voorstond, was Trotsky van oordeel dat de krijgswetenschap een, van de partij-ideologie gescheiden, bestaansrecht had. De resultaten van de krijgswetenschap hadden een algemene geldigheid en ze waren gelijk voor communist en kapitalist. Met de val van Trotsky in 1924 en zijn opvolging door Frunze werd de openlijke strijd afgesloten. Het thans in de Sovjet-Unie ingenomen standpunt is naar mijn oordeel min of meer een compromis van de inzichten van Trotsky en Frunze, waarbij getracht wordt aan beide standpunten recht te doen.

Voorts is het typerend dat, afhankelijk van de historische periode, aan Stalin dan wel aan Lenin grote betekenis wordt toegekend ten aanzien van de formulering van de militaire doctrine. Terwijl in de tijd van Stalin de betekenis, welke Lenin voor de ontwikkeling van de krijgswetenschap zou hebben gehad, praktisch geheel wordt ontkend, zien we thans dat Lenin als één van de grote militaire denkers aan het Russische volk wordt voorgeschouwd.

Principieel verschil is er ook met de Chinese Volksrepubliek, alwaar de militaire doctrine onder leiding van Mao Tse-Tung sterk is beïnvloed door de guerrilla-tactiek welke in de Chinese revolutie zo een belangrijke betekenis heeft gehad. Ook hier zien we een volkomen aanpassing aan omstandigheden van plaats en tijd, op grond waarvan ik tot de overtuiging ben gekomen dat er niet van een algemeen geldende communistische militaire doctrine kan worden gesproken.

De consequenties van de aanvaarding van het communistische oorlogsbegrip

De consequenties van het aanvaarden van het communistische oorlogsbegrip zijn zeer groot en hebben vooral praktische betekenis. Zoals we reeds eerder zagen, bestaat er volgens de communist tussen de kapitalistische en de communistische wereld een toestand van permanente strijd. Deze strijd zal eerst zijn beslecht als het communisme de eindoverwinning heeft behaald. Ze wordt gevoerd op alle fronten en met behulp van alle middelen, zowel van ideolo-

gische, politieke, economische als van militaire aard, terwijl voorts aan de psychologische oorlogvoering grote waarde wordt toegekend.

De methode van de infiltratie en de methode van de subversieve activiteit nemen een belangrijke plaats in. We mogen wel zeggen dat de Westelijke wereld voor de meest omvattende dreiging staat welke zich ooit in de wereld-geschiedenis heeft voorgedaan.

Het voor het Westelijke denken bestaande morele onderscheid tussen vrede en oorlog bestaat voor de communist in beginsel niet. Of het vrede of oorlog zal zijn wordt bepaald door de onderlinge krachtsverhoudingen en de feitelijke omstandigheden, doch is onttrokken aan overwegingen van morele aard. Oorlog — voor zover ze moet worden gevoerd — is voor de communist een verdedigings- of bevrijdingsoorlog van het proletariaat en is daarom bij definitie een rechtvaardige zaak. Hier bestaan geen ethische remmingen.

En juist omdat hier geen onderscheid wordt gemaakt tussen politieke en militaire middelen, komt de communistische leider er gemakkelijk toe om de één- en ondeelbaarheid in te zien van politieke en militaire planning op strategisch niveau. De verschillende machtsmiddelen worden ingezet, afhankelijk van het beoogde resultaat en rekening houdende met de bestaande mogelijkheden en omstandigheden. Aan de zwakheden van het vijandelijk kamp wordt bijzondere aandacht besteed.

Voorts mogen we wel stellen dat het communistische denken in beginsel offensief is ingesteld. Het doel, dat de communist voor ogen heeft, is slechts te bereiken door strijd, door offensief optreden. Het idee van de manoeuvre is essentieel voor de communistische gedachtenwereld. Trotsky wees reeds op het grote belang van de begrippen „initiatief” en „actie”.

Behoudt het initiatief en zorgt dat de vijand het momentum niet overneemt. Het defensief wordt slechts aanvaard om de vijand op te vangen om daarna met vernieuwde kracht weer voorwaarts te gaan. De Russische militaire doctrine van 1936 bepaalde dat elke oorlog, of hij nu offensief of defensief is, de vernietiging van de vijand ten doel heeft. Maar slechts een beslissende offensieve operatie in de hoofdrichting, gevolgd door constante achtervolging, leidt tot een volledige vernietiging van de strijdkrachten en de middelen van de vijand. (10)

Op grond van het communistische oorlogsbegrip is ook het incasseringsvermogen voor het opvangen van politieke en militaire tegenslagen groot. De tijdsfactor speelt voor de communist bij de verwezenlijking van zijn doelstelling immers slechts een beperkte rol. Het einddoel — de communistische wereldoverheersing — ligt zover weg dat een „set-back” hem eerst werkelijk raakt als hij op de één of andere wijze vitaal wordt getroffen.

Hiermede houdt ook verband het feit dat door de communistische leiding naar mijn mening nooit grote militaire risico's zullen worden genomen. In het algemeen kunnen we wel zeggen dat de communist zijn tijd afwacht. Hij heeft, politiek gesproken, weinig haast. Geschoold als hij is in het benutten en uitbuiten van de omstandigheden, wacht hij totdat deze gunstig zijn en slaat eerst dan zijn slag. En ik geloof dat deze instelling nog meer geldt voor de Chinees dan voor de Rus.

De betekenis van de strijdkrachten

Mijnheer de Voorzitter, het zal U na hetgeen tot nu toe is gezegd over de communistische leer met betrekking tot het militaire aspect moeilijk meer kunnen verwonderen dat de betekenis, welke door de communist aan de strijdkrachten wordt gehecht, bijzonder groot is. Van een ideologie, welke het militaire element zo krachtig naar voren schuift, kan niet anders worden verwacht dan dat ze — wanneer ze eenmaal in politieke zin wordt verwezenlijkt — belangrijke taken aan de strijdkrachten toekent.

Reeds in 1918 belastte de Russische communistische partijleiding de strijdkrachten met drieërlei taak:

1. de veiligstelling en de verdediging van de Sovjet-Unie tegen militaire aanslagen van buiten af;
2. het bevorderen van de zaak van de „proletarische wereldrevolutie”; en
3. het behulpzaam zijn bij de communistische indoctrinatie van het Russische volk.

In de jaren 1918 tot 1920 werd het Rode Leger reeds op de proef gesteld door de aanvallen van de Westelijke mogendheden. Sindsdien zijn de Sovjet-strijdkrachten uitgegroeid tot een enorme militaire macht, welke — modern en goed getraind als ze is — over zeer grote tactische en strategische gevechtsmogelijkheden beschikt, zowel op het gebied van de conventionele als op het gebied van de atoombomoorlogvoering. Tegenover U als officier behoeft ik hier niet nader over uit te wijden.

De nadruk, welke de Sovjets in hun militaire denken steeds leggen op de verdediging en de veiligstelling van hun achterland, maakt het volkomen logisch dat ze als één van de eerste taken voor hun strijdmacht zien: de verdediging van hun eigen land en de veiligstelling van eenmaal veroverd gebied. In principe is hier geen verschil met het Westelijke militaire denken.

Naast deze opdracht wordt echter aan de Sovjet-strijdkrachten een belangrijke taak toegedacht in het kader van de bevordering van de „proletarische wereldrevolutie”. Zoals ik U reeds eerder zei, wordt het gebruik van geweld, ter bereiking van de communistische wereldoverheersing, in geen enkel opzicht afgewezen. Integendeel, Lenin zei reeds dat het proletariaat — dat kans had gezien om in een bepaald land aan de macht te komen — zich vervolgens moest inzetten om zo nodig met oorlogsgeweld andere staten tot capitulatie te dwingen, ten einde het proletariaat van de bourgeoisie te bevrijden. Ook Stalin liet zich in dezelfde zin uit. Interessant is in dit verband een brief van Stalin aan Maxim Gorki uit 1930, waarin hij o.m. schreef dat hij wel voor een bevrijdingsoorlog was, een zogenaamde anti-imperialistische revolutionaire oorlog, ook al zou deze oorlog met veel bloedverlies gepaard gaan.

In het kader van het huidige conflict Oost—West is het echter eveneens van belang ons goed te realiseren dat het daadwerkelijke gevecht niet de enige wijze is, waarop een strijdmacht kan worden gebruikt. Juist doordat politieke en militaire planning op strategisch niveau volgens de communistische doctrine samengaan, ziet de communist bijzondere mogelijkheden in het gebruik van de strijdkrachten als politiek drukmiddel. Het is juist dit gevaar dat ons in de tegenwoordige tijd wordt opgedrongen.

Ten slotte is aan de Sovjet-strijdmacht ook nog een belangrijke taak toe-

gekend in het kader van de communistische indoctrinatie van het Russische volk.

Ten behoeve van deze taak beschikt het Sovjet-leger over een speciaal politiek directoraat, dat leiding geeft bij deze indoctrinatie. Hierbij wordt ze gesteund door de Partijorganen buiten het leger en de Komsomol, de communistische jeugdorganisatie, welke ook in de strijdkrachten haar vertakkingen heeft en medewerking verleent.

Het zal U zonder meer duidelijk zijn dat voor een dictatoriaal regime het leger, dat voor een groot percentage uit dienstplichtigen bestaat die voor enige jaren onder de wapenen blijven, bijzondere mogelijkheden biedt voor de indoctrinatie van het volk.

Het opvangen en beantwoorden van de communistische dreiging

Mijnheer de Voorzitter, ik zou mijn uiteenzetting van vanavond niet willen besluiten zonder nog een enkel woord te zeggen over de wijze waarop het Westen de communistische uitdaging zou moeten opvangen en beantwoorden. Ik weet dat ik bij de beantwoording van deze vraag om allerlei redenen allerminst volledig kan zijn. Ik wil dat trouwens ook niet en acht me daartoe ook niet bevoegd. In de praktijk is mij echter gebleken dat deze vraag leeft en vooral opkomt bij een onderwerp zoals hier vanavond wordt behandeld. Ik zou met de beantwoording van deze vraag echter niet verder willen gaan dan te trachten een belangrijke achtergrond te belichten van waaruit een oplossing voor deze kwestie zou moeten worden gezocht.

Wanneer we letten op het huidige wereldbeeld, dan zien we daarin krachten werken, welke dit beeld in de komende decennia naar mijn mening grondig zullen wijzigen.

Ik geloof dat het niet te veel is gezegd indien ik stel dat we aan het begin staan van een nieuwe tijd.

Begrijpt U mij goed — en laat ik dat voorop stellen — ik bedoel hiermede niet te zeggen dat we „der Untergang des Abendlandes” tegemoet gaan. Voor een zodanige uitspraak ontbreekt elke wetenschappelijke grond. Wanneer we echter enig historisch begrip hebben voor de consequenties van de thans aan de gang zijnde politieke, economische en maatschappelijke ontsluiting van gebieden welke in de wereld gedurende eeuwen een plaats op de achtergrond van de wereldpolitiek hebben ingenomen, dan moeten we wel tot de conclusie komen dat zich gedurende het leven van de eerstkomende generaties grondige verschuivingen zullen voordoen in het internationale politieke krachtenveld.

Verschuivingen zullen optreden als gevolg van het opkomen — met grote kracht — van nieuwe volken. Wanneer we letten op de zeer snelle wetenschappelijke, industriële en maatschappelijke ontwikkelingen in de Sovjet-Unie, wanneer we oog hebben voor de kracht, waarmee de Chinese Volksrepubliek thans tot ontwikkeling wordt gebracht en wanneer we voorts denken aan het nationalistische ontwaken van Zuid-Oost-Azië en Afrika, dan zou het volkomen irreëel zijn om ons oog te sluiten voor het feit dat deze ontwikkelingen gepaard zullen gaan met aanzienlijke wijzigingen in het huidige patroon van de internationale betrekkingen.

Een ander belangrijk kenmerk van deze tijd acht ik de snelle toename van

de interdependentie in de wereld. Als er vandaag aan de dag op politiek gebied iets belangrijks in Washington gebeurt, dan heeft dat zijn consequenties voor Moskou, en omgekeerd. Maar zo is het niet alleen op politiek gebied, ook op andere terreinen van het leven kunnen we soortgelijke verschijnselen waarnemen. Ik denk b.v. aan het nozemverschijnsel, dat niet alleen in de Westelijke wereld, maar ook in de landen achter het IJzeren Gordijn wordt waargenomen.

Ook de wereldproblemen krijgen een steeds meer onderling samenhangend karakter. Ik denk hierbij aan de ontsluiting van de onontwikkelde gebieden, de groei van de wereldbevolking, het vraagstuk van de wereldgezondheidszorg en het wereldvoedselvraagstuk.

Door en over dit alles heen ziet het Westen zich geplaatst tegenover de communistische dreiging welke met behulp van alle middelen, zowel van ideologische, politieke, militaire, economische als van psychologische aard naar de wereldmacht streeft. We zouden hierbij wel eens kunnen denken dat de communistische wereld zich als gevolg van Westelijk handelen belaagd voelt. Dit moge wellicht zo zijn, maar dan is dat altijd nog een gevolg van een door haar zelf opgeroepen spanning.

Men heeft zich wel eens afgevraagd of het communisme op grond van *zijn totalitaire inslag* de samenhang van de verschillende levensterreinen en levensaspecten zo scherp naar voren heeft gebracht. Ik geloof dat niet.

De integratie van de wereld, welke ik U zo juist schetste, is naar mijn mening een gevolg van de in het wereldgebeuren werkende integreringsfactor. We hebben haar vanouds kunnen waarnemen. Denkt U in dit verband eens aan de integratie welke zich in het Nederlandse cultuurbeeld in de loop van de eeuwen heeft voltrokken.

Ik geloof dan ook dat we de samenhang, welke er bestaat tussen de verschillende levensaspecten, moeten aanvaarden als een *natuurlijke* zaak. Daarom acht ik het ook noodzakelijk dat we bij het opvangen van de dreiging van de communistische wereld en bij het opmaken van ons verweer daartegen, uitgaan van deze onderlinge samenhang van de verschillende levensaspecten.

Moge ik besluiten met het aanhalen van een belangrijke passage, welke ik aantrof in het onlangs gepubliceerde Rockefeller Rapport: „The Mid-Century Challenge”:

„De communistische dreiging..... wordt door de communist gezien als een totaal-conflict. Er zijn verscheidene fronten en meerdere methoden, maar er zijn centraal gestelde doelstellingen en min of meer gecoördineerde technieken. Militaire, politieke, economische en psychologische middelen worden in afwisseling of gezamenlijk gebruikt al naar gelang de situatie verlangt..... De strategie, welke het Westen hiertegenover moet stellen..... moet eveneens harmonisch worden opgebouwd en samengesteld uit verschillende elementen, uitgaande van de samenhang van het geheel.”

De Voorzitter:

Majoor Mantz, ik dank u voorlopig zeer voor uw voordracht en ik veronderstel dat er bij de toehoorders wel enige vragen zijn gerezen. Ik mag wel aannemen dat u deze vragen na de pauze zult willen beantwoorden. Mag ik dan diegenen die graag een opmerking willen maken, verzoeken zich tijdens

de pauze op te geven bij mijn linkerbuurman, de kolonel Boots.
Wij zullen nu een kwartier pauzeren.

De Voorzitter:

Luitenant Mr. H. Diederiks, Majoor C. van Ardenne, Majoor W. Reyenga en Majoor W. H. de Savornin Lohman hebben zich opgegeven voor het debat. Ik geef dan het woord aan de heren in deze volgorde.

Res. Luitenant Mr. H. Diederiks:

Mijnheer de Voorzitter, ik heb een vraag welke aansluit aan stelling vijf van de spreker van vanavond en welke betrekking heeft op de verschijningsvorm van wat ik zelf noem het communistische, subversieve vredesoffensief. Ik wil hierover een punt uit de politiek van dit ogenblik naar voren brengen, nl. de ontwapeningsonderhandelingen.

Ik zou de spreker willen vragen: „Is hij van mening dat de ontwapeningsvoorstellen van Rusland op dit ogenblik alleen maar een min of meer toevallige tactische zet vormen in het politieke spel tussen Oost en West, of is hij van mening dat we rekening moeten houden met een accentverschuiving in de communistische doctrine, waarbij de nadruk in mindere mate dan vroeger ligt in de militaire sfeer en meer in de ideologische en vooral ook in de economische sfeer? En indien het laatste het geval is, in welke mate is hiervoor dan de oorzaak te vinden in de eigen militaire kracht van het Westen?”

Majoor Mantz:

Mijnheer de Voorzitter, de luitenant Diederiks brengt de ontwapeningsonderhandelingen in het algemene beeld van de Russische politiek ter sprake en vraagt verder daarbij: wat hebben deze nu te betekenen en is er een accentverschuiving, gezien wat er nu gebeurt. Het is wellicht het beste hier iets over te zeggen, uitgaande van hetgeen de Sovjets zelf over ontwapening hebben gezegd. Als u de communistische literatuur bestudeert, dan kunt u reeds bij Stalin terugvinden dat de communist het vredesoffensief niet afwijst. Nadat in 1927 Litwinow zijn grote ontwapeningsvoorstel had ingediend bij de Ontwapeningscommissie van de Volkenbond, nam het Zesde Wereldcongres van de Communistische Internationale in 1928 een resolutie aan welke stelde dat de vredespolitiek van de Sovjet-Unie slechts moest worden gezien als een hogere vorm van bestrijding van het kapitalisme. „Er is geen tegenstelling tussen de Russische maatregelen, welke benodigd zijn ten behoeve van de verdediging en de revolutionaire oorlog, en een voortdurende vredespolitiek. De revolutionaire oorlog van het proletariaat is slechts een voortzetting van de revolutionaire vredespolitiek met behulp van andere middelen.”

Dat betekent dat ook het spreken over vrede en het gaan naar vredesonderhandelingen door de communist worden gezien als een instrument in de strijd tegen het kapitalisme. De communist ziet in eerste instantie het spreken over vrede als een middel in de psychologische oorlogvoering, bewust gericht op dat essentiële element dat Clausewitz naar voren heeft gebracht: de wil tot verzet. Het gaat erom de wil tot verzet te breken. Nu kan men de wil tot verzet breken door de vijand te vernietigen. Maar men kan ook de wil tot verzet breken door het voeren van een psychologische oorlog.

We gebruiken in het Westen — en ook in de krant kunt u dit tegenkomen — meestal de term „propaganda“. Ik voel daar eigenlijk niet veel voor. De uitdrukking „psychologische oorlogvoering“ geeft veel beter weer wat eigenlijk wordt bedoeld; het gaat nl. om een bepaalde vorm van *oorlogvoering*. Het doel van deze psychologische oorlogvoering is het breken van de wil tot verzet bij de tegenstander. In dit kader wordt er door de communisten ook gesproken over ontwapening. Ik kan dit zo met nadruk stellen, omdat de communist *wel* wil spreken over ontwapening, maar hij spreekt zich uitdrukkelijk uit tegen alles wat maar zweemt naar pacifisme. Pacifisme is een woord dat in het communistische jargon niet voorkomt. Hij voert dan ook ontwapeningsonderhandelingen om de ontwapeningsonderhandelingen.

Een tweede belangrijk punt dat voor de Sovjets met betrekking tot ontwapeningsonderhandelingen spreekt, is de vraag: kan ik de vijand verlokken om zijn strategische positie afbreuk te doen. Als het me met ontwapeningsonderhandelingen gelukt de strategische positie van de vijand af te breken, eventueel slechts een voor de vijand nadelige verschuiving in de machtsverhouding te bereiken, dan hebben deze onderhandelingen reeds hun nut. Het is niet voor niets dat de Sovjet-Unie in zijn nota's, welke aan het Westen worden gericht, zo vaak zegt dat niet geredeneerd moet worden van uit een krachtspositie.

Ik wil nu komen tot de huidige situatie, zoals ik deze persoonlijk zie. We nemen vandaag de dag een enorm groot offensief waar, het vredesoffensief van de zgn. vreedzame samenleving, het vreedzaam naast elkaar samenleven van stelsels met verschillende ideologieën. Op alle fronten en op velerlei wijzen wordt dit offensief gevoerd, zowel ideologisch, politiek als economisch.

Alle in het kader van de „vreedzame samenleving“ genomen maatregelen zijn erop gericht de volksmassa's van de tegenstanders naar zich toe te lokken, opdat zij hun wil tot verzet opgeven.

Daarnaast, doch gelijktijdig gespeeld, ziet u een harde lijn welke de communist speciaal richt tegen de regerende klasse. Denkt u in dit verband aan de kwestie-Berlijn, waarover u onlangs nog hebt kunnen horen dat Rusland vasthoudt aan zijn standpunt dat, als het Westen Rusland in de kwestie-Berlijn niet tegemoet wil komen, de Sovjet-Unie dan een vredesverdrag met Oost-Duitsland zal sluiten, waardoor wij dus in een klempositie komen ten aanzien van de toegangswegen naar Berlijn.

Nu vraagt u: Is er een accentverschuiving? Als u het communistisch denken als geheel overziet, dan bemerkt u dat de communist altijd uitgaat van de reëel bestaande toestanden, van de feitelijke situatie. De communist hecht grote betekenis aan het voortdurend maken van evaluaties van de onderlinge krachtsverhoudingen. Als u hun eigen literatuur leest, dan ziet u dat zij niet schromen om op een gegeven ogenblik te erkennen dat ze in bepaalde landen terrein hebben verloren. Naar mijn oordeel brengt de huidige situatie met zich mede, dat de Sovjets zich goed bewust zullen zijn dat de NAVO een bijzonder sterk en zwaar bewapende militaire organisatie is, welke Rusland vitaal kan treffen als het tot een gewapend conflict mocht komen. Eén van de redenen, waarom de Sovjet-Unie de ontwapeningsonderhandelingen nu zo zwaar accentueert, is wellicht mede gelegen in het feit dat het er *inderdaad* om te doen is de enorme kracht van de NAVO afbreuk te doen. We kunnen natuurlijk nooit ontkennen dat de NAVO nog steeds sterker wordt.

Behalve dit ontwapeningsoffensief begint zich steeds duidelijker een economisch offensief aan te kondigen. Khrushchev heeft reeds in 1955 gezegd: „en

oorlog hebben we niet nodig". Ik geloof dat we in een zodanige feitelijke situatie verkeren dat de militaire middelen — gezien de aard van de huidige krachtsverhoudingen tussen Oost en West — zich bijzonder moeilijk lenen voor het oplossen van een politiek conflict. Eén en ander wil m.i. echter niet zeggen dat de communist in principe van dit middel afstand zou hebben gedaan. Het huidige zevenjarenplan, lopend tot 1965, zal naar mijn mening een basis vormen voor een enorm economisch offensief in de toekomst. Hierbij staan twee doeleinden voor ogen; in de eerste plaats: de Westelijke wereld moet worden verdrongen van de afzetmarkten welke zij nu bezit in de onontwikkelde gebieden, en in de tweede plaats: deze onontwikkelde gebieden moeten door het Russische economische offensief afhankelijk worden gemaakt van de Sovjet-Unie.

Als ik de beantwoording van de vraag van de luitenant Diederiks zou willen samenvatten, dan geloof ik dat we kunnen stellen dat, ofschoon er vandaag de dag tekenen zijn welke ons aanleiding geven om aan te nemen dat de ideologische, politieke en economische strijd het zwaarste accent heeft, we toch in het achterhoofd moeten houden dat, wanneer onze militaire kracht zwak wordt — zowel in materiële als in mentale zin —, de communist nooit zal schromen om zijn gewapende macht in te zetten.

Majoor Van Ardenne:

Mijnheer de Voorzitter, mijn vraag betreft de vijfde stelling en ik wil mij beperken tot het militaire aspect. Behalve te zorgen dat er een behoorlijke krijgsmacht is, zou ik willen vragen welke bijdrage we daarbuiten nog kunnen leveren ter bestrijding van een op het eerste gezicht veelzijdige communistische ideologie.

Majoor Mantz:

Mijnheer de Voorzitter, de vraag van Majoor Van Ardenne is aan de ene kant een bijzonder brandende kwestie, maar aan de andere kant ook een bijzonder moeilijke kwestie en we mogen er wel bij zeggen, een aangelegenheid welke in dit goede vaderland zeer moeilijk ligt. Ik wil er echter niet veel over zeggen, omdat U, Mijnheer de Voorzitter, veel beter dan ik op de hoogte zult zijn van de moeilijkheden welke hier in politieke zin liggen. Ik wil er alleen dit van zeggen dat ik persoonlijk geloof dat het ook in dit land mogelijk moet zijn om op een gemeenschappelijke basis een soort mentaal verweer te bieden tegen de — vooral ideologische — aanval van het communisme. Eén van de belangrijkste punten, naar mijn mening, welke we ons daarbij voor ogen moeten houden is dat we ons daarbij niet splitsen in eigen „parochies". Het onderwerp van de militaire vorming in Nederland is al eens eerder ter sprake geweest. Er is veel over geschreven en het heeft vooral ook in de tijd van het nationaal-socialisme gespeeld. Men sprak toen over: opvoeding tot staatsburgerschap. Maar zoals U weet, is het altijd een netelig onderwerp in Nederland geweest, omdat de Nederlander van huis uit gewend is om te denken tot op de fundamenten van zijn levensbeschouwing en er daardoor wellicht moeilijk toe is kunnen komen om een gemeenschappelijke grondnoemer te vinden waarop we gezamenlijk kunnen optrekken voor de waarheidselementen welke we wel degelijk in ons volk dragen en beleven. Ik geloof niet dat het noodzakelijk is om altijd uit te spitten tot op deze

grondthesen waar we het met elkaar dan niet eens zijn. Ik geloof zelfs dat we met waardering en respect voor elkaars verschillende levensovertuigingen een gemeenschappelijke grondnoemer kunnen vinden om de essentiële en belangrijke zaken, welke ons volk eigen zijn, naar voren te brengen. Maar het is niet alleen dat, want we zullen daarbij en juist daarin ook moeten betrekken de gevaren welke ons bedreigen. En ik geloof dat over de gevaren, welke ons bedreigen, in feite wel een gemeenschappelijke mening bestaat, alleen het is zo droevig om te moeten constateren dat ons volk — en het spijt me dat ik het hier zeggen moet, Mijnheer de Voorzitter — naar mijn oordeel voor een groot gedeelte — grootgebracht wordend bij de idealen van de welvaartsstaat — weinig oog heeft voor de werkelijke geestelijke strijd welke er in de wereld aan de gang is. Ik geloof daarom dat we moeten beginnen met het perspectief van ons volk te verruimen. Men moet hen inzicht geven. We hebben altijd gezegd: Je moet de soldaat laten weten waarvoor hij vecht. Maar ik zou zeggen: Doe het dan ook. Ik erken daarbij dat er misschien veel op het hoogste niveau in Nederland met elkaar zal moeten worden besproken en met elkaar van gedachten zal moeten worden gewisseld. Maar ik geloof dat het mogelijk is. Feitelijk hebben we hier niet eens meer te maken met een uitsluitend legerprobleem, het is naar mijn oordeel een volksprobleem. Het is onmogelijk om een volk zijn fierheid te geven, zijn kracht te geven en zijn welbewuste overtuiging — ook in de NAVO — als het niet van jongs af aan, beginnend op de lagere school, daarin wordt grootgebracht. En ik geloof dat het noodzakelijk zal zijn om juist op hoog niveau een bijzonder nauw contact te leggen. Niet alleen tussen de militairen onderling maar vooral ook tussen de militaire en de civiele sector. Met name denk ik hierbij aan het contact tussen de militaire en de onderwijssector.

Mijnheer de Voorzitter, ik zou hier liever niet nader op in willen gaan omdat ik mij bewust ben, hier een bijzonder netelig onderwerp te hebben aangesneden; ik wilde slechts een algemeen richtlijn als idee poneren.

Majoor Reijenga:

Mijnheer de Voorzitter, als derde vragensteller loop ik uiteraard het risico, dat mijn vraag of opmerking reeds bij de beantwoording van de vragen van de eerdere vragenstellers is beantwoord en ten dele is dit ook het geval.

Niettemin zou ik toch nog iets willen zeggen als aanvulling op stelling nummer vijf. Ik zou de inleider willen vragen of hij het niet met mij eens is en ik had dit juist hedenavond, gezien de aanwezigheid van veel troepen-officieren zo graag willen horen, dat wij in het Westen t.a.v. onze houding tegenover de uitdaging, voor alles geestelijk weerbaar moeten zijn. Een facet, dat wij helaas ook in de strijdkrachten, maar in het bijzonder in de burgersector zo ontstellend missen.

Verder had ik nog een vraag willen stellen, waarop ik, als ik de geachte inleider goed heb begrepen, het antwoord reeds heb gehoord, wanneer hij n.m.m. stelt, dat wij v.w.b. onze militaire houding moeten zorg dragen het strategisch evenwicht te bewaren, ten einde daarmee dus de vrede te dienen. Dit geluid en ik neem aan dat de inleider dit zal kunnen onderschrijven, wordt met name in de burgersector nog al eens bestreden.

Dit is nl. bij monde van Prof. Röling van de Rijksuniversiteit te Groningen, die ik de vorige week op een forumavond over het atoomvraagstuk heb mogen

beluisteren, weer eens geuit, toen hij ten aanzien hiervan stelde, dat door alle eeuwen heen juist het bestaan van een strategisch evenwicht tot oorlog heeft geleid. Dit nu meen ik te moeten bestrijden en ik zou ook hieromtrent graag een beroep willen doen op de officieren om niet alleen in het leger, maar ook daarbuiten, in de burgermaatschappij tegen deze opvatting stelling te nemen. Ik dank U zeer.

Majoor Mantz:

In de eerste plaats zou ik Majoor Reijenga willen danken voor hetgeen hij ter aanvulling van mijn voordracht gezegd heeft. Hij onderstreept het onderwerp van de geestelijke weerbaarheid. Ik ben het daar van harte mee eens en ook dat wij daar als officieren niet genoeg de aandacht op kunnen vestigen.

Ik herinner mij een interessant boek, waarvan de titel luidt: „Goethe und die Generale”; helaas is de naam van de schrijver mij ontschoten. Als u dit boekje leest dan wordt u getroffen door de invloed welke de officieren van die tijd en met name de generaals hebben gehad op de vorming van het cultuurpatroon van hun tijd. Iets dergelijks kunnen we ook in Frankrijk waarnemen. Zelfs momenteel hebben de hogere Franse officieren naar mijn mening nog een belangrijke invloed op de cultuur van hun land. Ik denk in dit verband ook aan de bijzondere positie welke een „Maréchal de France” in Frankrijk inneemt. Ik denk ook aan de positie waarin de Amerikaanse officier verkeert. De hogere Amerikaanse officieren hebben een bijzonder belangrijk aandeel in de publieke meningsvorming in hun land, speciaal met betrekking tot de defensie van hun land. Ik geloof dat dit juist is. Een strijdmacht is een zodanig essentieel bestanddeel van de staat dat het naar mijn mening bepaaldelijk juist is wanneer aan het militaire element een plaats wordt verleend bij de publieke voorlichting van het land met betrekking tot defensie-aangelegenheden.

Voorts vraagt u nog iets over het strategisch evenwicht, nl. of het handhaven van het strategisch evenwicht zou kunnen leiden tot oorlog. Ik geloof dat niet. Naar mijn mening leert de geschiedenis dat het niet bestaan van een strategisch evenwicht tot oorlog kan leiden. We hebben dit kunnen waarnemen in de geschiedenis van West-Europa. Ofschoon in West-Europa thans de gedachte begint door te dringen, welke naar mijn mening ook door een groot gedeelte van het Amerikaanse volk wordt gehuldigd, dat men eerst ten oorlog trekt als men militair wordt aangevallen (de oorlog wordt dan gezien als een straf oefening) is dat oorspronkelijk in West-Europa in de voorgaande eeuwen bepaaldelijk niet zo geweest. Men trok toen ten oorlog als men — ofschoon om allerlei politieke, c.q. economische overwegingen daartoe gedwongen — daar uit militair oogpunt de kans toe zag. Ook wij in het Westen hebben in de voorgaande eeuwen praktisch geen ethisch tegenwicht tegen de oorlog gekend. Vandaag de dag gaat het ethisch tegenwicht in het Westen heel zwaar tellen. Maar we zien aan de andere kant dat de communist het ethisch element niet telt en dan kunnen we er zeker van zijn dat het niet aanwezig zijn van een strategisch evenwicht wordt uitgebuit. Het niet aanwezig zijn van sterke strijdkrachten — Generaal Norstad heeft terecht de noodzaak voor de aanwezigheid van een krachtig „zwaard” en een krachtig „schild” verdedigd — doet afbreuk aan onze defensie en is alleen maar een vrijbrief voor de tegenstander om aan te vallen.

Majoor De Savornin Lohman:

Mijnheer de Voorzitter, eerlijk gezegd zijn enkele dingen, welke ik had willen vragen, al beantwoord. Ik wil daarom alleen nog een opmerking maken en een vraag stellen.

Majoor Mantz heeft gesproken over de verhouding tussen de politiek en het militaire aspect. Ik wilde in dit verband melding maken van een typering van deze verhouding, welke ik heb aangetroffen in een boek, getiteld: „Protracted Conflict” — men zou dit kunnen vertalen door: „Het conflict zonder einde”, nl. het conflict tussen de communistische ideologie en de vrije wereld. In dat boek dan wordt gezegd dat de politiek en de oorlog voor de communist twee zijden van één munt zijn; de munt is de strategie, de ene kant de politiek, de andere kant van de munt is de oorlog!

Dan had ik de inleider willen vragen of ik hem goed heb begrepen — en ook ik kom terug op de vijfde stelling — als hij eigenlijk vanavond de betekenis van het militaire aspect heeft willen accentueren; misschien is dat wat te „zwaar” uitgedrukt. Ik voor mij heb echter de overtuiging dat het militaire aspect in *onze* samenleving wel eens wordt onderschat en ik zou daarom willen citeren uit een boekje, dat „Atlantis” heet en dat is geschreven door de bekende Reserve-Majoör Spits, die ook nogal eens voor de radio spreekt; een werk dat eigenlijk is bestemd voor de middelbare scholier. Daar staat het volgende in: „Maar de kern van het probleem van ons benarde Westen is van politiek en militair karakter. We moeten beseffen dat ook de schitterendste economische groei en de hoogste welvaart ons niet zullen kunnen behoeden voor een Russische opmars. Dat doet alleen een voor haar taak berekende defensie, als apparaat van een voor haar taak berekende politiek.” (uit de Inleiding van Prof. Baudet).

Mijn vraag in concreto is dus of ik goed heb begrepen dat *dat* de kern van het betoog van de inleider is geweest, dat het ook *dat* is wat hij in zijn vijfde stelling tot uitdrukking heeft willen brengen.

Misschien mag ik ten slotte nog even aanhaken aan een opmerking welke door de Majoor Reijnga is gemaakt over de kwestie van het machtsevenwicht, welke — volgens sommigen — tot oorlog zou leiden. Ik zou het zó willen zeggen: „Als er verbreking van het machtsevenwicht is, *inderdaad*, dan krijgen of behouden we de vrede; maar we moeten dan wél bedenken — zo zie ik het althans — dat dat dan de *communistische* vrede zal zijn!”

Majoor Mantz:

Mijnheer de Voorzitter. Majoor De Savornin Lohman vraagt of ik vanavond het militaire aspect speciaal heb willen onderstrepen. Om daar eerlijk in te zijn: Ja. Ik heb dat in het begin van mijn lezing reeds gedaan toen ik er op wees dat we de krijgswetenschap nooit mochten zien als een wetenschap welke zich uitsluitend bezig houdt met vraagstukken van militair-technisch karakter, zoals personeelsvraagstukken, kwesties van inlichtingen, operatiën en logistiek. Ik geloof, dat het bijzonder belangrijk is dat we ook de randgebieden van deze wetenschappen bestuderen. Ik heb in de inleiding reeds gezegd dat dit niet alleen noodzakelijk is ter wille van de beoefening van de krijgswetenschap zelve, maar vooral ook opdat bij het bepalen van het overheidsbeleid aan het militaire aspect de nodige aandacht zal worden besteed. Ik heb deze gedachte bij de behandeling van mijn vijfde stelling nog eens herhaald. Ik

geloof dat het belangrijk is dat wij als officieren onze cultuurschepende functie en taak leren inzien en begrijpen. Niet dat wij moeten uitgaan van een zogenaamd — om het lelijke woord te gebruiken — militaristisch denken, maar ik geloof dat het juist is om op het militaire aspect en het militaire facet — vooral in dit land — de nadruk te leggen en het een juiste plaats te geven. Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat het militaire aspect in ons goede vaderland te veel op de achtergrond komt. Als we onze geschiedenis bestuderen, dan zien we dat dit bijna altijd zo is geweest. En ik acht het juist dat wij als officieren als één van onze eerste taken zien het militaire aspect weer naar voren te halen, in de goede zin, niet in die zin als zouden we een militaristisch land moeten worden.

Maar het is wel zo — en hier dreigt naar mijn mening juist in deze tijd van de verwezenlijking van de ideeën van de welvaartsstaat een gevaar — dat het begrip voor het militaire verloren gaat. We worden er door de feiten hard opgedrukt en ik zou willen zeggen, dat is in zekere zin maar goed. Ik geloof echter dat we het militaire aspect in deze wereld moeten zien als een natuurlijke aangelegenheid, als een wezenlijk essentieel element van de overheidstaak. Een overheid zonder zwaarmacht is geen overheid en een overheid, welke haar zwaarmacht niet op de juiste wijze hanteert en deze geen harmonische plaats weet te geven in de staat, kan m.i. niet voldoen aan haar essentiële taak, een taak van bescherming van haar volk en bescherming van de cultuur, welke haar is opgedragen.

De Voorzitter:

Majoor Mantz, allereerst wil ik u gaarne alle hulde brengen voor de uitnemende wijze waarop u dit bijzonder moeilijke onderwerp voor ons hebt ingeleid. U bent begonnen met te stellen dat het voor het Westen, in het bijzonder dus voor westelijk denkende mensen, zeer moeilijk was om zich te kunnen verplaatsen in de gedachtengang van een communist. En terecht bent u dan ook begonnen met Marx in het licht te stellen op wiens theorieën alles steunt en is voortgekomen. Nu ben ik het met één ding niet helemaal eens. Marx heeft op grond van een analyse een theorie opgesteld, welke theorie hij tot wetenschap heeft verklaard. Maar het was geen wetenschap, want alles, elke uiting, die later in strijd bleek te komen met deze theorie en elke omstandigheid die zich voordeed en met deze theorie niet bleek te kloppen, werd van tafel geveegd en er werd geen aandacht aan besteed. U heeft daarbij ook in het licht gesteld de politiek en de strategie. Het oude „Vom Kriege“, dat honderd jaar lang de grondslag heeft gevormd voor de oorlogvoering, is volledig door de Russen overgenomen behoudens dan de door u genoemde aantekening van Lenin die in wezen juist was. Het Westen heeft een en ander gelukkig de laatste jaren op dezelfde wijze toegepast, maar is toch grotendeels nog niet tot deze uitbreiding van die theorie gekomen.

Zoals is verteld, heeft Clausewitz gezegd dat de oorlogvoering het voortzetten van de politiek was met andere middelen en dit werd dan verder uitgelegd dat, wanneer de oorlog eenmaal bezig was, de politiek zich afzijdig moest houden. Dit gebeurt gelukkig niet meer, dit mag alleen gelden voor een operatie op zich zelf maar óf de operatie zal worden uitgevoerd staat ter beoordeling aan de politiek. Want ook door de strategie moeten politieke doeleinden worden verwezenlijkt; in zoverre heeft Lenin het goed begrepen en

heeft gezegd dat de politiek altijd blijft heersen. Maar ook bij Churchill hebben wij dit kunnen zien. Daar de denkwijze van de communisten ons mogelijk vreemd voorkomt, is het noodzakelijk dat wij ons daarvan meer op de hoogte stellen.

En ik hoop dat deze avond daartoe in hoge mate heeft bijgedragen. Voor degenen die zich daarvoor nog meer interesseren, wil ik graag een boekje aanbevelen wat tegenwoordig verkrijgbaar is in de handel. Het is een vertaling, maar ondanks het feit dat het een slechte vertaling is, is het toch zeer lezenswaard. Het draagt de titel: „Ideeën achter het IJzeren Gordijn” en is geschreven door „Overstreet”.

Terecht is door de inleider gesteld dat de Russische bereidheid tot ontwapeningsconferenties gezien moet worden als beïnvloeding van de publieke opinie, de massa. Daarbij mogen wij nooit uit het oog verliezen dat het Westen altijd zwak staat. Want het Westen gaat naar een conferentie toe met het werkelijke idee van onderhandelen. En normaal onderhandelen bestaat uit geven en nemen. Dit doet de andere partij nooit, die komt nu eenmaal met een bepaald plan en daar kan en wil hij niet van afwijken.

Zoals ik al heb gezegd is deze avond een eerste begin van een diepere kennismaking met wat aan de andere zijde wordt gedacht. Maar dat is niet voldoende wanneer het tot deze vergadering en tot de aanwezigen hier blijft beperkt, het zal veel verder moeten worden uitgedragen. Ook dit is ter sprake gekomen. De grote moeilijkheid waarvoor wij staan is dat in de afgelopen vijftien jaar op geen enkel gebied voorlichting is gegeven. Men wilde het niet, het werd van boven — van de zijde van de Regering — tegengehouden, men wenste geen onrust te zaaien. Niet begrijpende dat iemand, die weet wat hem staat te wachten en die weet waar hij zich tegen teweer moet stellen, dit veel beter zal kunnen doen dan iemand die op een gegeven moment zal worden verrast en dan dreigt in paniek te geraken.

Ten slotte wil ik gaarne onze hartelijke dank betuigen aan de legerplaatscommandant de Kolonel Coors, niet alleen voor de organisatie van deze avond, maar in het bijzonder ook voor de wijze waarop wij hier zijn ontvangen. Niet alleen de materiële kant waarmee u ons heeft verwend, maar ook wat betreft de sfeer die hier heerste en die mij bijzonder veel goed heeft gedaan. Gaarne wil ik in deze dank dan ook betrekken de messpresident, de Overste Wolterbeek, die ons zo'n bijzonder goede maaltijd heeft weten te doen voorzetten. En nogmaals met dank aan de spreker en aan de debaters voor hetgeen zij in het midden hebben gebracht, sluit ik deze welgeslaagde vergadering.

- (1) Dr. S. U. Zuidema: „Communisme in ontbinding”, blz. 133.
- (2) Raymond L. Garthoff: „How Russia Makes War”, Londen 1954, blz. 13.
- (3) William R. Kintner: „The Front Is Everywhere”, blz. 51.
- (4) Winston S. Churchill: „Mémoires over de Tweede Wereldoorlog”, Deel 9, blz. 70.
- (5) „Leninskaya Tetradka” in: „Les Fondements théoriques de la guerre et de la paix en URSS”.
- (6) Raymond L. Garthoff: „How Russia Makes War”, blz. 151.
- (7) „Peking Review” van 6 oktober 1959.
- (8) John Ericson: „Sino-Soviet Military Relationships”, in het november-nummer 1959 van de „Royal United Services Institution”.

- (9) Raymond L. Garthoff: „How Russia Makes War”, deel I, hoofdstuk 2.
(10) Raymond L. Garthoff: „How Russia Makes War”, blz. 67.

STELLINGEN

1. De communistische leer met betrekking tot het militaire aspect wordt — behalve door enkele algemene communistische grondgedachten — mede bepaald door typisch nationale omstandigheden en factoren, waaronder het communisme in een bepaald land moet worden gerealiseerd.
Theorie en praktijk zijn in het communisme onafscheidelijk verbonden, in dien zin dat „de theorie inhoudsloos wordt wanneer ze niet met de revolutionaire praktijk wordt verbonden, evenzo als de praktijk blind wordt als ze zich niet door de theorie laat belichten (Stalin in „Fragen des Leninismus”).
2. Een algemeen geldige gedetailleerde communistische militaire doctrine bestaat niet.
3. Aanvaarding van het communistische oorlogsbegrip als doctrine brengt met zich mee, dat
 - a. de ethische drempel tussen vrede en oorlog wegvalt;
 - b. de eenheid van politieke en militaire planning op strategisch niveau duidelijk voor ogen staat;
 - c. zowel politieke als militaire leiding in beginsel offensief denkt;
 - d. het incasseringsvermogen voor het opvangen van politieke en militaire tegenslagen groot is;
 - e. grote militaire risico's niet spoedig zullen worden aanvaard.
4. De grote betekenis van de strijdkrachten in de communistische leer wordt — behalve door enkele algemene beginselen van de communistische leer met betrekking tot het militaire aspect — in overwegende mate bepaald door de taken welke aan de strijdkrachten zijn opgedragen nl.:
 - a. de veiligstelling en de verdediging van het onder communistische leiding staande eigen c.q. eenmaal verworven grondgebied;
 - b. het bevorderen van de zaak van de „proletarische wereldrevolutie”;
 - c. het behulpzaam zijn bij de communistische indoctrinatie van het volk.
5. Op grond van het door het communisme in de internationale betrekkingen gehanteerde oorlogsbegrip betekent het bestaan van de communistische wereld een constante uitdaging aan de Westelijke wereld, welke het Westen slechts kan opvangen en krachtig kan beantwoorden indien ook wij in onze strijd tegen het communisme uitgaan van de onderlinge samenhang der onderscheiden levensaspecten (het militaire, het politieke, het ideologische, het economische, het sociale en het psychologische).

MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD

De voordracht over:

„HET MOREEL VAN BURGERBEVOLKING EN STRIJDKRACHTEN”

sprekers: Lt.-Kolonel Aalmoezenier P. G. Groenendijk en
Majoor-Legerpredikant Ds. C. M. Graafstal

zal plaats hebben op donderdag 21 april 1960 te 20.00 uur in de grote zaal van de Juliana-kazernie, Thérèse Schwartzestraat te 's-Gravenhage.

HET WETENSCHAPPELIJK JAARBERICHT 1959 VERSCHIJNT BINNENKORT

Dit belangrijke boekwerk, dat afzonderlijke hoofdstukken wijdt aan de Koninklijke Marine, Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht, geeft tevens de ontwikkeling van de tactiek en techniek der verschillende wapens, zoals deze tot uiting zijn gekomen in 1959.

Onmisbaar voor ieder officier der Koninklijke Marine, Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht, zowel beroeps- als reserve-officier, die op de hoogte wil blijven van zijn tijd. Voor burgeractiviteiten, industriëlen en niet-militairen zeer wetenswaardig.

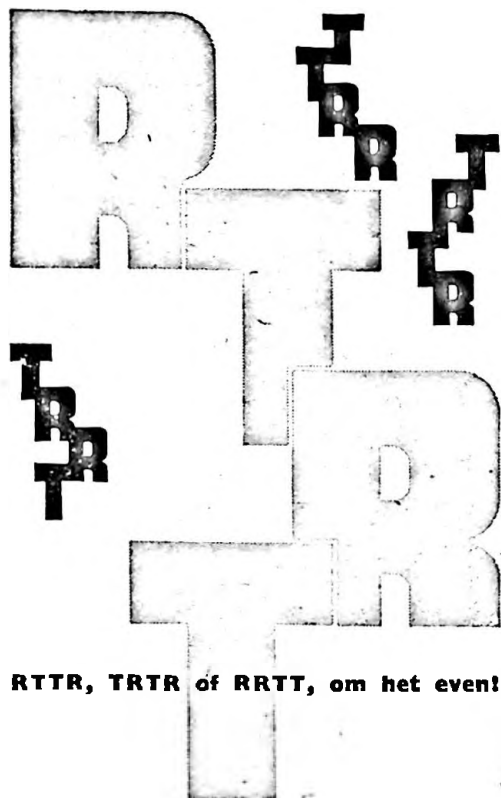
Leden van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap ontvangen deze uitgave gratis.

De contributie voor het werkjaar 1959—1960 (1 okt. 1959—30 sept. 1960) is vastgesteld op f 10,—. De leden, die *zulks nog niet gedaan hebben*, wordt dringend verzocht hun contributie wel te willen storten op postrekening 78828 van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, Den Haag.

Het Bestuur van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap is thans als volgt samengesteld:

J. H. Couzy, Lt.-Generaal der Artillerie o.n.a., Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Voorzitter; *J. M. van Olm*, Schout-bij-nacht-vlieger, Onder-Voorzitter; *G. Gouman*, Kolonel G.S., directeur H.K.S., Redacteur Orgaan en *W. J. A. L. van den Berge*, Generaal-Majoor-Inf.; *E. R. d'Engelbronner*, Kolonel G.S.; *H. C. Gautier*, Kolonel-vlieger; *J. H. Jansen*, Lt.-Kolonel G.S.; *Mr. F. R. Mijnlief*, Directeur-Generaal voor Openbare Orde en Veiligheid; *Mr. A. N. Baron de Vos van Steenwijk*, Commandeur; *J. J. Wolf*, Brigade-Generaal Genie b.d.; *H. P. Zielstra*, Generaal-Majoor-Wnr. Klu; *J. P. Boots*, Res.-Kolonel b.d., Secretaris-Penningmeester, Van Alkemadeaan 215, 's-Gravenhage, telefoon 774621.

Geeft bij adresverandering kennis aan de Secretaris-Penningmeester,
van Alkemadeaan 215, 's-Gravenhage
en vergeet vooral niet ons een nieuw lid op te geven

RTTR, TRTR of RRTT, om het even!

Radiocommunicatie - Radar - Telefonie - Telegrafie - hoezeer we ook de volgorde in deze hechte keten wijzigen, het totaalbeeld blijft gelijk. Vier in elkaar grijpende, elkander aanvullende technieken, samengevat in het begrip Telecommunicatie. Slechts door deze eenheid te bewaren kan bij de productie van telecommunicatie-apparatuur ten volle worden geprofiteerd van een nuttige wisselwerking van ervaringen. Het telecommunicatieprogramma van Philips toont de beide R's én T's - niet voor niets!

PHILIPS

Philips Bedrijfsapparatuur Nederland n.v.
Groep Telecommunicatie - Hogeweg 18 - Den Haag